

Nytt avlopp vid Vittaryds församlingshem

Arkeologisk schaktningsövervakning 2020/2021

L1953:6104, Vittaryd 3:4, Vittaryds socken, Ljungby kommun, Kronobergs län, Småland

Andreas Emilsson

Arkeologisk rapport 2021:20

MUSEIARKEOLOGI SYDOST
– en del av Kalmar läns museum

Nytt avlopp vid Vittaryds församlingshem

Arkeologisk schaktningsövervakning 2020/2021

L1953:6104, Vittaryd 3:4, Vittaryds socken, Ljungby kommun, Kronobergs län, Småland

Författare

Andreas Emilsson

Copyright

Kalmar läns museum 2021

Redaktion

Helena Victor, Stefan Siverud

Kartor

Publicerade i enlighet med tillstånd

507-98-2848 från Lantmäteriverket

Förlag

Kalmar läns museum

ISSN

1400-352X

Abstract

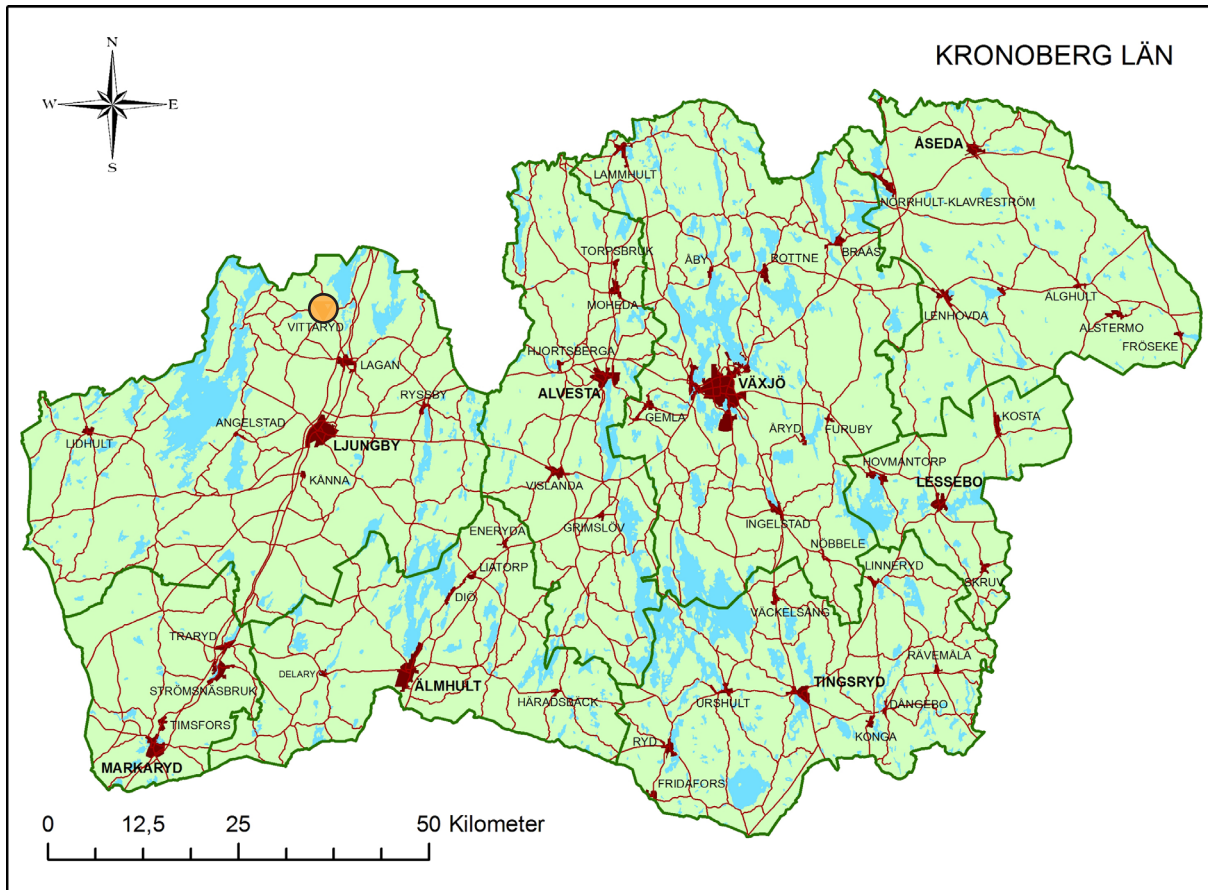
Keywords: archaeological watching brief, iron age graves.

On December 3, 2020 and April 12, 2021, Musei-
arkeologi sydost conducted an archaeological
watching brief during the construction of a new
sewage system at the property Vittaryd 3:4. Next
to the area was the location for previously exca-
vated iron age graves, L1953:6104.

No archaeological remains were found during the
watching brief.

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	8
Topografi och fornlämningsmiljö	9
Genomförande	11
Resultat	13
Tolkning och åtgärdsförslag	14
Referenser	15
Tekniska och administrativa uppgifter	17

Karta över Kronobergs län med platsen markerad.

Sammanfattning

Med anledning av grävning för ett nytt avlopp vid Vittaryds församlingshem och platsen för tidigare undersökta gravhögar, L1953:6104, har Museiarkeologi sydost genomfört en schaktningsövervakning. Gravhögarna undersöktes i slutet på 1800-talet men dokumentationen av dem är begränsad och sannolikheten att flera arkeologiska kontexter kunde finnas i området bedömdes vara stor.

Schaktningsövervakningen berörde sammantaget två upptagna schakt på ca 46 m². Huvuddelen

av den berörda ytan låg dock inom de omgrävda massorna för det tidigare avloppet. Inga arkeologiska anläggningar påträffades. Ett fynd av bränd lera framkom i matjorden och i övrigt påträffades enbart recent fyndmaterial.

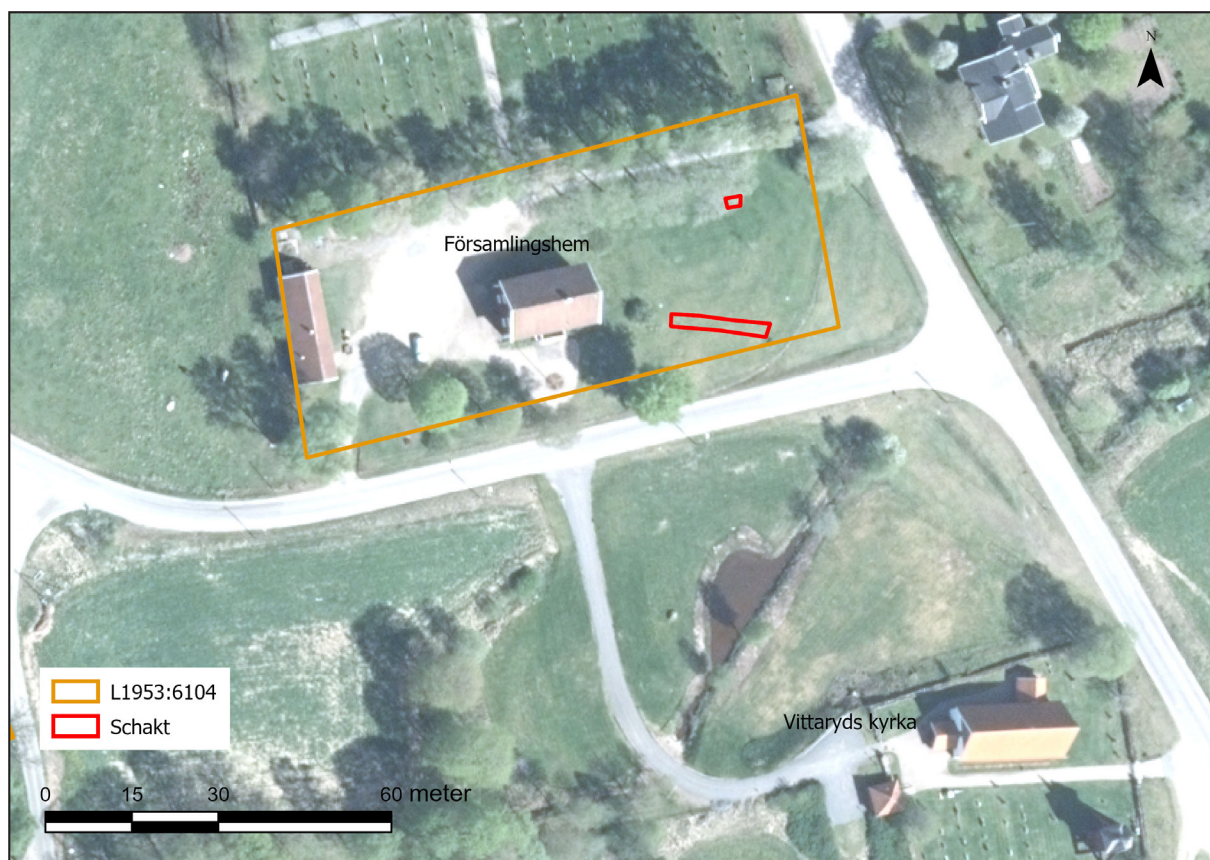
Inga vidare åtgärder föreslås inom den schaktningsövervakade ytan.

Inledning

Museiarkeologi sydost har med anledning av iordningställandet av ett nytt avlopp genomfört en schaktningsövervakning vid Vittaryds församlingshem inom fastigheten Vittaryd 3:4 och fornlämningen L1953:6104. Den berörda fornlämningen utgörs av platsen där fyra tidigare gravhögar legat och undersökts i slutet på 1800-talet.

Schaktningsövervakningen genomfördes den 3 december 2020 samt 12 april 2021 och omfattade en yta på 46 m² för provgrop och ny infiltration (fig. 1).

Ansvarig för schaktningsövervakningen var Andreas Emilsson som även ansvarade för rapporten. Exploatör är Berga Pastorat.

Figur 1. Upptagna schakt inom fornlämningen L1953:6104 och läget i förhållande till Vittaryds kyrka och församlingshem.

Topografi och fornlämningsmiljö

Det aktuella undersökningsområdet ligger öster om Vittaryds församlingshem, som tidigare varit skolhus, och utgörs av en öppen gräsplan. Vid tiden för storskifte 1799 låg det aktuella området som äng/hagmark men någon detaljbild över de gravhögar som funnits i området går inte att utläsa (07-VIT-4). På 1950-talets ekonomiska karta ligger området som trädgård till församlingshemmet/skolhuset (J133-5D3h52).

På platsen för församlingshemmet och det tidigare skolhuset undersöktes år 1880 fyra gravhögar, L1953:6104 (Fornreg; SHM). I dessa hittades brända ben, 2 järnknivar, 1 bit av ett silvermynt samt 1 flinta. Fynden finns idag på historiska museet i Stockholm (SHM 6744).

Vittaryds kyrka ligger ca 80–100 m söder om den undersökta ytan. Den nuvarande stenkyrkan är från 1400-talet. Kyrkan föregicks dock av en äldre träkyrka som legat ett litet stycke öster om den nuvarande (Wandestam 2007:9).

Vid en överblick av fornlämningsmiljön från Hamneda i söder och norrut mot sjöarna Vidöster och Bolmen, är det omfattande höggravskicket från yngre järnålder påtagligt. De många högtavfälten har en nära anknytning till den historiska tidens byar och gårdar. Under 1800-

tal och tidigt 1900-tal gjordes en hel del mer eller mindre väl genomförda och dokumenterade gravundersökningar i regionen, som kompletterats med enstaka moderna insatser (Svanberg 2003a, 2003b Åhman 2015). Fornlämningsmiljön runt omkring Vittaryds kyrka är inget undantag från den gängse bilden och inom ett par hundra meter finns ett flertal registrerade gravar i form av högar, stensättningar och rösen (fig. 2). Vid Johanneshus ca 700 m norrut undersöktes 2 gravar vid gravfälten L1953:6093/L1953:5494 i samband med vägarbete Skoglund 1957. Dessa är mer väldokumenterade än de gravar som legat vid det aktuella undersökningsområdet och ger en inblick i hur gravarna från järnåldern varit utformade i närområdet. Gravarna utgjordes av jordfyllda rösen, 9,5x7,25 m respektive 5,7x5 m i plan och 1,1 m respektive 0,7 m höga. Båda hade brandlager med brända ben och innehöll omfattande fyndmaterial, bland annat glaspärlor, en nyckel, delar av spännen, diverse järnföremål och en välbevarad spjutspets. En av gravhögarerna hade en intressant konstruktion med central rektangulär stensättning i botten. Det förefaller dock oklart om det rör sig om en äldre överbyggd stensättning eller en del i konstruktionen av gravhögen (Skoglund 1957). Strax intill dessa gravfält finns en ovanlig labyrint (L1953:5631).

Figur 2. Registrerade fornlämningar i närområdet omkring den undersökta ytan.

Genomförande

Undersökningen genomfördes i form av en schaktningsövervakning i samband med nedläggning av ett nytt avlopp. Arbetet omfattade en ny infiltration till den befintliga brunnen samt en provgrop. Huvuddelen av infiltrationen kom att placeras i tidigare grävda ytor kopplade till det äldre avloppet.

Schakten maskingrävdes i tunna skikt från vegetationsnivå och ner i opåverkade markskikt (fig. 3).

I samband med schaktningen genomfördes en kontinuerlig metalldetektering och översiktlig handrensning.

Inmätning har gjorts med RTK-GPS i koordinatsystem Sweref99TM. Dokumentation i fält har gjorts digitalt med hjälp av dokumentationssystemet IDA.

Figur 3. Schaktet för infiltrationen grävdes ner skiktvis. Efter varje nergrävt skikt gjordes en metalldetektering och översiktlig rensning. Foto från V.

Figur 4. Plan över upptagna schakt. Störningen i schakt 2 utgörs den tidigare nergrävda avloppsledningen och brunnen.

Resultat

De schaktningsövervakade ytorna omfattade två mindre schakt, S1 och S2 (fig. 4).

Schakt S1 omfattade en 8 m² stor provgrop för att undersöka grundvattenförhållanden och markens jordart. Schaktet grävdes den 3 december 2020, nordöst om det befintliga avloppet. De översta 0,35–0,40 m i schaktet utgjordes av vegetationsskikt och matjord som övergick i ljus lätt grusig sand. Mot botten fanns ljusgrå siltig sand. I matjorden hittades en mindre bit bränd lera (ej sparad) samt recent fyndmaterial såsom spik. Schaktet följdes till ca 1,1 m djup.

Schakt S2 grävdes den 12 april 2021 vid den befintliga avloppsbrunnen och omfattade ca 38 m². Den västra delen av schaktet berörde enbart den tidigare sträckningen för avloppet och här var massorna omrörda (fig. 5). De sista ca 4 m av schaktet låg dock utanför det tidigare avloppet och de omrörda massorna. Här utgjordes markskikten av ca 0,35 m grässvål och matjord som övergick i lätt grusig sand. Schaktdjupet följdes ner till ca 1,2 m. I schaktet påträffades enbart recent material såsom spik och fönsterglas.

Figur 5. Bädden till det tidigare nedgrävda avloppet. Fotot från V.

Tolkning och åtgärdsförslag

Inga arkeologiska anläggningar påträffades vid den aktuella schaktningsövervakningen och huvuddelen av den berörda ytan på 46 m² var omgrävd för tidigare avlopp. Ett fynd i matjorden av bränd lera påträffades. Den brända leran sparades ej. Schaktningsövervakningen visade dock att det finns markytor i området som är relativt opåver-

kad, och utifrån kunskapen om de tidigare undersökta gravarna är det möjligt att arkeologiska kontexter kan finnas inom det aktuella området.

Inga ytterligare arkeologiska åtgärder föreslås inom den berörda ytan.

Referenser

Svanberg, F. 2003a. Decolonizing the Viking Age. Acta Archaeologica Lundensia. Series in 8°, no. 43. Stockholm.

Svanberg, F. 2003b. Death rituals in south-east Scandinavia AD 800-1000. Decolonizing the Viking Age 2. Acta Archaeologica Lundensia. Series in 4°, no. 24. Stockholm.

Wandestam, P. 2007. Vittaryds kyrkogård. Sunnerbo kontrakt. Växjö stift. Smålands museum rapport 2007:124. Växjö.

Åhman, E. 2015. Kvinnan med ormråken. I: Söderström, U (red). Döden. Mark/Museiarkeologi sydost vid Kalmar läns museum. Kalmar.

Kartmaterial

Rikets allmänna kartverks arkiv

Vittaryd J133-5D3h52, Ekonomiska kartan 1950.

Lantmäterimyndigheternas arkiv

07-VIT-4, Storskifte 1799

Arkivmaterial

Topografiska arkivet

vid Smålands museum

Skoglund, M. 1957. Akt 237/57.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	431-2126-2020
Kalmar läns museums dnr:	33-392-2020
Projektnummer KLM:	A2080
Uppdragsgivare:	Berga pastorat/Svenska kyrkan
Landskap:	Småland
Kommun:	Ljungby
Socken:	Vittaryd
Fastighet:	Vittaryd 3:4
Fornlämningsnr:	L1953:6104
Ekonomisk karta:	5D3h52
X koordinat:	6315170 (N)
Y koordinat:	435154 (E)
Latitud:	56,975544°
Longitud:	13,933218°
M ö h:	159 m ö h
Fältarbetstid:	3 december 2020 samt 12 april 2021
Personal:	Andreas Emilsson
Foto, Du-nummer:	356
Fyndnummer:	-
Dokumentation:	All dokumentation förvaras på KLM.
Inmätning:	Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem SWEREF 99TM och RH2000.

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se

